

DE METHODE VAN DE GEESTESWETENSCHAP

Wanneer de mens het levende wil onderzoeken, kan hij dit slechts als hij bereid is zich tot de geesteswetenschap te verheffen. De wetenschap van het levende kan niet een natuurwetenschap zijn, zij is een wetenschap van de Heilige Graal.²

Dat is gemakkelijk opgeschreven, maar het verwerken van deze vaardigheid tot het onderzoeken van het levende is even moeilijk als het eenvoudig is. Wie met het onderzoeken van het levende wil beginnen, zou zich eerst grondig bewust moeten worden hoe de huidige mens zich verhoudt tot de natuur, tot de geest, tot de ziel en tot de *ondernatuur*. Er moet een scherp onderscheid gemaakt worden tussen de verschillende niveaus, en de 'plaats' waar de gewone kennis 'zit' moet duidelijk bewust zijn.

De volwassen mens verwerft kennis door zintuiglijke waarneming en denken – het is de activiteit van zijn verstand. Daarbovenuit heeft hij allerlei opwellingen in de ziel, die hij er bij het kennen buiten wil laten, want hij wil *zichzelf* niet met de kennis vermengen, hij zoekt objectieve kennis.

Deze kennende activiteit is de natuurwetenschappelijke. Deze kennende activiteit is in ontwikkeling sinds het

² Mieke Mosmuller: De Heilige Graal, Occident 2005; hoofdstuk "De zon is het leven".

begin van het bewustzijnszielentijdperk (15 de eeuw) en heeft een hoog niveau bereikt. Zowel de wetenschappelijke vaardigheid als de wetenschappelijke inhoud hebben zich krachtig ontwikkeld en verfijnd.

In de 20ste eeuw heeft deze ontwikkeling zelf wederom nieuwe mogelijkheden tot onderzoek en spuurwerk ontwikkeld. Het is de techniek die in de wetenschap wordt ingezet voor verfijning van waarneming en interpretatie. Hier is de intelligentie van de mens slechts in zoverre betrokken als zij de techniek uitvindt. *Is* deze eenmaal uitgevonden, dan moet de menselijke intelligentie voor deze technische, kunstmatige intelligentie terugreden. De techniek voert datgene verder, ofwel voert op dat punt verder, waar de mens stopt en moet stoppen. (bijvoorbeeld de elektronenmicroscop als 'uitgebreid' oog, wetenschappelijke software als 'uitgebreid' denken). Het is dikwijls geheel niet duidelijk meer langs welke wegen de wetenschappelijke resultaten precies verkregen zijn. In hoeverre hebben de menselijke zintuigen de waarnemingskant geleverd, in hoeverre heeft de menselijke intelligentie de waarnemingen doordacht? En zo is er tegenwoordig een natuurwetenschap die uit vermenging van menselijke en technische kennis is samengevoegd.

Dit moet zo zijn. Wat evenwel *ook* noodzakelijk is, is dat er mensen zijn die er een bewustzijn van hebben dat zij in de natuurwetenschap naar een ondernatuurlijk niveau zijn afgedaald. *Dat* dit gebeurt, moet zo zijn; dat de mens zich daarvan niet bewust zou worden, zou een tragedie zijn.

Wie arts wil worden, leert het gezonde en het zieke menselijk lichaam kennen. Maar wat leert de medische student eigenlijk precies kennen? De anatomie is een stati-

sche wetenschap. In de fysiologie gaat het om het levende proces; zij kan dit echter niet vatten en kent slechts de resultaten van het proces en zijn analytische beschrijving. Vragen als: wat is leven, wat is dood, waardoor wordt de mens ziek, hoe wordt hij genezen? – die vragen kunnen slechts beschrijvend aan de hand van resultaten beantwoord worden, een werkelijk begripsmatig antwoord is er niet. In de embryologie, waar de gestaltevorming beschreven wordt, benadert men het levende het best als men met zijn voorstellende kracht de groei- en vormgevingskrachten volgt. Het reële leven vindt men nog steeds niet. Slechts de techniek kan iets van het leven en de levende processen doen vermoeden, maar men vindt slechts de elektrische, dus de ondernatuurlijke kant van de levende processen. Een EEG, ECG of EMG geeft informatie over de functies van de hersenen, het hart en de spieren – het zal evenwel eenvoudig te begrijpen zijn dat men niet het leven zelf gewaar wordt, maar dat de processen van dit elektromagnetische gebied slechts naar het leven verwijzen.

Doordat wij ons intensief met het technische kennen bezighouden en nauwelijks merken, hoe ons eigen kenproces daarvoor mee verandert, ontstaat een diepe menselijke tragiek.

In de zuivere, niet-technische kennis van de natuur leefden we in het kennen reeds op een niveau dat niet meer zuiver menselijk was. *Natuurlijk* was het, maar reeds ondermenschelijk.³

³ Rudolf Steiner: Kerngedachten van de anthroposofie WV-03, (Anthroposophische Leitsätze) GA 26.

Doordat wij deze kennis van de natuur met de techniek vermengen, dalen wij nog een trap lager af. Wij begeven ons op een niveau waar elektriciteit, magnetisme en soms ook kernenergie de vormende krachten zijn. Zij zijn altijd om ons heen, ook in ons lichaam. Het is duidelijk dat deze krachten steeds sterker, steeds meer ‘vormend’ om ons heen zijn en door ons heen pulseren. Het zijn niet-zintuiglijke krachten die ook beeldkarakter (bijv. televisiebeelden) kunnen hebben. Zij zijn in eerste instantie niet waarneembaar, de mens heeft apparaten nodig om ze waarneembaar te maken. Om ze aan de mens waarneembaar te maken hebben we EEG- en ECG-apparaten enz. nodig, maar ook de apparatuur van de elektro-acupunctuur behoort tot dit gebied. Wat om ons heen is, vangen we op met de radio,⁴ de TV, de laptop, de Ipad, de mobiele telefoon etc. We zijn omgegeven door een niet-zintuiglijk, niet-fysiek veld.

Onze gewone gedachten zijn lijken van iets dat geestelijk leeft. Zij leven niet, dat zal ieder mens toegeven. Dat ze iets zijn dat eens levend was, zal niet iedereen kunnen toegeven. Wie echter nauwkeurig op zijn voorstellingen, gedachten, herinneringen en begrippen let, zal daarin iets kunnen vermoeden, dat eens meer was dan het nu is.

Aan de herinnering is dit het beste te zien. Een herinneringsbeeld is een soort voorstelling, levenloos, maar het wijst op een reëel gebeuren, dat ooit tot het leven behoorde. Zulke herinneringen zijn als beeld niet levend, maar ze blijven als beeld intact, ze vervallen niet, ze kunnen altijd

⁴ De transistorradio was de eerste variant die overal kon ontvangen.

weer nieuw 'naar boven gehaald' worden. Zo is het ook met de gedachten. Zij zijn weliswaar levenloos, maar ze blijven behouden en vervallen niet, en ze wijzen naar iets reëls dat voorafging. Dit onderscheidt ze van een lijk, want dat vervalt wel. Vanzelfsprekend blijven de gedachten niet statisch staan, men vergeet ze weer, maar *zij zelf* vervallen niet.

Daar nu ons denken onopgemerkt met het 'denken' van de techniek vermengd wordt, gaan de gedachtenlijken langzamerhand tot ontbinding over. Terwijl een woord een geheel blijft wanneer men het met de hand opschrijft, valt het in zijn letters uiteen wanneer men het typt. Terwijl er bij het menselijk oordelen drie mogelijkheden zijn – 'ja', 'nee' of de ruime mogelijkheid van het 'ik weet het (nog) niet' – is de kunstmatige intelligentie slechts tot twee mogelijkheden in staat: ja of nee.⁵ De hele wijde wereld van het onzekere wordt buitengesloten, bestaat niet meer. Zou dit geen invloed op ons hebben? Kan men geloven buiten deze decadentie van de gedachten te kunnen blijven?

Elektriciteit is licht in verval, in ontbinding; magnetisme is toon-klank-ether in verval; kernenergie is levensaether in verval. Ondernatuurlijke aetherkrachten, zou men kunnen zeggen, de andere kant van de aetherwereld is het, waarin wij steeds verder afdalen.

Het diep tragische is nu dat de mens in deze in verval, in ontbinding verkerende aetherwereld gemakkelijk helder-

⁵ Rudolf Steiner: Individuelle Geistwesen und ihr Wirken in der Seele des Menschen, GA 178, pag. 230.

ziend kan worden. Hij maakt geen gebruik van apparatuur om deze ondernatuur 'rechtmatig' tot verschijning te brengen, maar ontwikkelt een vermogen tot aanvoelen om in dit andere gebied van de aetherwereld te kunnen waarnemen. Dat zou niet eens zo erg zijn, want in deze wereld bevinden zich ware nabeelden van de hogere aetherische wereld, de bovennatuur. Het tragische is dat de mens in de ondernatuur onderzoek doet en dan *van mening* is dat hij in de *geestelijke* aetherwereld is opgestegen. En daar alles wat in deze hoge aetherwereld gebeurt zijn nabeelden afwerpt op het in ontbinding verkerende plan kan degene die daar onderzoek doet gemakkelijk de indruk krijgen of wekken dat hij werkelijk geestesonderzoek doet. En het is dan ook mogelijk 'Kennistheorie van Goethe's wereldbeschouwing', 'Waarheid en Wetenschap', 'De Filosofie van de Vrijheid', maar ook 'De weg tot inzicht in hogere werelden' uit te leggen volgens dit ondernatuurlijke niveau.

Men blijft dicht bij de natuurwetenschap, hoeft die niet tot geesteswetenschap om te vormen, en heeft niet al die moeizame, morele en heiligende oefeningen nodig. Men geeft zich over aan de in het gewone denken en waarnemen heersende krachten, daalt daarin af en vindt een elementaire wereld in verval.

De resultaten zijn waardevol, zoals ook een ECG waardevol is en zoals ook de electroacupunctuur waardevol is. *Tragiek* wordt het pas wanneer de mens zich niet wil realiseren *wat* hij precies doet, *waarheen* hij afdaalt, en in plaats daarvan pretendeert exact *geestelijk*, bovennatuurlijk, bovenzintuiglijk onderzoek te doen.